

Міністерство освіти і науки України
Сумський національний аграрний університет
Юридичний факультет
Кафедра приватного права та соціального забезпечення

Робоча програма (силабус) освітнього компонента

**Сімейне законодавство та правові
засади соціального захисту дитини
(обов'язковий)**

Реалізується в межах освітньої програми: «Соціальне забезпечення»
(назва)

за спеціальністю: І10 Соціальна робота та консультування
(шифр, назва)

на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти

Суми – 2026

Розробник:
приватного права та соціального забезпечення

Катерина ГОРБАЧОВА, к.ю.н., доцент, доцент кафедри

Розглянуто, схвалено та затверджено (назва кафедри)	протокол від 29.05.2026 № 18
	Завідув ач кафедр и <u> </u> (підпис) Вікторія СТРЕЛЬНИК <u> </u> (прізвище, ім'я)

Погоджено:

Гарант освітньої програми
(підпис)

 Наталія ВОЛЧЕНКО
(ПІБ)

Декан факультету, де реалізується ОП

 Марина КУЗНЕЦОВА
(підпис) (ПІБ)

Рецензія на робочу програму (додається) надана:
(ПІБ)

Іваном КРАВЧЕНКО

(ПІБ)

Олегом РОГОВЕНКО

Методист відділу якості освіти,
ліцензування та акредитації

(ПІБ)

(підпис)

Зареєстровано в електронній базі: дата: 17.06, 2026 р.

Інформація про перегляд робочої програми (силабусу):

Навчальний рік, в якому вносяться зміни	Номер додатку до робочої програми з описом змін	Зміни розглянуто і схвалено		
		Дата та номер протоколу засідання кафедри	Завідувач кафедри	Гарант освітньої програми

1.

1.	Назва ОК	Сімейне законодавство та правові засади соціального захисту дитини								
2.	Факультет/кафедра	Юридичний факультет/ Кафедра приватного права та соціального забезпечення								
3.	Статус ОК	Обов'язковий								
4.	Програма/Спеціальність (програми), складовою яких є ОК для <i>(заповнюється для обов'язкових ОК)</i>	Освітньо-професійна програма «Соціальне забезпечення» за спеціальністю ІІ0 Соціальна робота та консультування								
5.	ОК може бути запропонований для <i>(заповнюється для вибіркових ОК)</i>									
6.	Рівень НРК	Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, НРК – 6 рівень								
7.	Семестр та тривалість вивчення	Весняний семестр (2 семестр)								
8.	Кількість кредитів ЄКТС	5 кредитів								
9.	Загальний обсяг годин та їх розподіл:	Контактна робота(заняття)								
		Лекційні		Практичні /семінарські		Лабораторні		Самостійна робота		
		Д	З	Д	З	Д	З	Д	З	
		44	8	30	8			76	134	
10.	Мова навчання	Українська								
11.	Викладач	Горбачова Катерина Миколаївна, доцент, доцент кафедри приватного права та соціального забезпечення.								
11.1	Контактна інформація	Ел. адреса: k.horbachova@ snau.edu.ua Години консультацій – кожного понеділка о 12.15, кабінет 109 г								
12.	Загальний опис освітнього компонента	Освітній компонент «Сімейне законодавство та правові засади соціального захисту дитини» спрямований на формування у студентів належної правової культури, закладення стійких психологічних стереотипів щодо безумовного дотримання вимог законодавства, захисту законних прав та інтересів учасників сімейних правовідносин. Беручи до уваги значимість даного компоненту, а також зважаючи на предмет і методи правового регулювання майнових та особистих немайнових сімейних правовідносин, захисту прав та інтересів дитини у сімейних правовідносинах завданням вивчення (на основі всіх доступних форм і засобів навчання) є: - забезпечити повноцінне оволодіння студентами основних теоретичних положень з усіх правових інститутів сімейного права та нормативно-правовою базою; - сформувані розуміння і вміння орієнтуватися у законодавчій базі; - навчити студентів професійно, грамотно і адекватно застосовувати чинне законодавство, що регулює розглядувану систему суспільних відносин; - сформувати у них необхідні організаційні та волевольві навички щодо впливу засобами правового характеру на регулювання зазначених відносин.								
13.	Мета освітнього компонента	Надати студентам глибоких знань у сфері сімейного законодавства, орієнтуватись в базі кола суспільних відносин, що регулюються сімейним правом; суб'єктів цих відносин; знати нормативно-правову базу забезпечення таких відносин, а також підстави виникнення та динаміку сімейних правовідносин, їх форму, зміст; порядок укладення та розірвання шлюбу; права та обов'язки подружжя, батьків, дітей, інших членів сім'ї та родичів; форми влаштування дітей, що позбавлені								

		батьківського піклування, державні гарантії соціального захисту дітей.
14.	Передумови вивчення ОК, зв'язок з іншими освітніми компонентами ОП	Освітній компонент базується на вивченні таких дисциплін як: Конституційне право України, Історія та теорія соціального забезпечення. Освітній компонент є основою для: Трудового права, Права соціального забезпечення.
15.	Політика академічної доброчесності	Політика академічної доброчесності під час викладання курсу послуговується принципам, визначеним Законом України «Про освіту», Кодексу академічної доброчесності Сумського НАУ, іншим локальним актам (повний перелік нормативних документів розміщений на сайті університету https://snau.edu.ua/viddil-zabezpechennya-yakosti-osviti/zabezpechennya-yakosti-osviti/akademichna-dobrochesnist/). Оволодіння здобувачами знань з курсу має відбуватись із дотриманням норм законодавства про авторське право і суміжні права; містити посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; містити достовірну інформацію про результати власної наукової діяльності, використані методики досліджень. Недопустимим під час навчання (згідно ст. ч. 4 ст. 42 Закону України «Про вищу освіту»), є використання здобувачами: <i>академічного плагіату</i> - оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства; <i>самоплагіату</i> - оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів; <i>фабрикації</i> - вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях; <i>фальсифікації</i> - свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень; <i>списування</i> - виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання; <i>обману</i> - надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування; <i>хабарництва</i> - надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі; <i>вплив у будь-якій формі</i> (прохання, умовляння, вказівка, погроза, примушування тощо) на педагогічного (науково-педагогічного) працівника з метою здійснення ним необ'єктивного оцінювання результатів навчання. За порушення академічної доброчесності здобувачі можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності, як: повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо); повторне проходження освітнього курсу; відрахування із закладу освіти; позбавлення академічної стипендії; позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати навчання.
16.	Посилання на курс у Moodle	https://cdn.snau.edu.ua/moodle/course/view.php?id=5783
17.	Ключові слова	Щлюб, шлюбний договір, особисті немайнові права, сім'я, батьківські обов'язки, аліменти, виховання, Сімейний кодекс

2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ ТА ЇХ ЗВ'ЯЗОК З ПРОГРАМНИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ НАВЧАННЯ

Результати навчання за ОК: Після вивчення освітнього компонента студент очікувано буде здатен...»	Програмні результати навчання, на досягнення яких спрямований ОК (зазначити номер згідно з нумерацією, наведеною в ОП)						Як оцінюється РНД
	РН 2	РН8	РН10	РН11	РН13	РН16	
1. Тлумачити та застосовувати норми сімейного законодавства України та міжнародно-правових актів (зокрема Конвенції ООН про права дитини) при вирішенні правових спорів у сфері шлюбно-сімейних відносин.		X				X	Практичні роботи, модульний контроль
2. Аналізувати правовий статус дитини в Україні, механізми захисту її особистих немайнових та майнових прав, а також визначати підстави та порядок притягнення батьків до юридичної відповідальності за невиконання своїх обов'язків.	X		X		X		Практичні роботи, модульний контроль
3. Моделювати та розв'язувати складні правові ситуації, пов'язані із захистом прав дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, зокрема у сферах усиновлення, опіки, піклування та діяльності прийомних сімей.				X	X		Практичні роботи, модульний контроль
4. Розробляти проекти процесуальних та інших правових документів (позовних заяв про стягнення аліментів, визначення місця проживання дитини, позбавлення батьківських прав, договорів про виховання та утримання тощо) з дотриманням вимог чинного законодавства.		X				X	Практичні роботи, модульний контроль
5. Взаємодіяти з органами опіки та піклування, судами, службами у справах дітей та іншими суб'єктами соціального захисту задля ефективного забезпечення та захисту найкращих інтересів дитини в процесі правозастосовної діяльності.	X		X	X			Практичні роботи, модульний контроль

3. ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА (ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ)

Денна/заочна форма навчання

Тема. Перелік питань, що будуть розглянуті в межах теми	Розподіл в межах загального бюджету часу				Рекомендована література
	Аудиторна робота			Само- стійна робота	
	Лк	П.з / семін. з	Лаб. з.		
Тема 1. Сімейне право в системі приватного права України 1. Поняття, предмет та метод сімейного права. 2. Принципи регулювання сімейних відносин. 3. Джерела сімейного права: кодифіковані акти та роль судової практики. 4. Застосування положень Цивільного кодексу України до сімейних відносин.	2/2	2		6/8	1-6, 7-21, 23, 24, 26, 31
Тема 2. Сім'я як об'єкт правового регулювання 1. Юридичне визначення сім'ї та підстави її створення. 2. Право на створення сім'ї: міжнародні стандарти та національні реалії. 3. Державна підтримка сім'ї та пріоритет сімейного виховання дитини.	2	2/2		6/9	1-6, 7-21, 22, 23, 24, 31
Тема 3. Правовий режим шлюбу 1. Поняття шлюбу, умови та перешкоди для його реєстрації. 2. Порядок державної реєстрації шлюбу (зокрема особливості реєстрації в умовах воєнного стану). 3. Недійсність шлюбу: підстави та правові наслідки. 4. Правові засади релігійного обряду шлюбу та фактичних шлюбних відносин.	2	2		6/9	1-6, 7-21, 23, 24, 27
Тема 4. Особисті немайнові права та обов'язки подружжя 1. Право на спільне вирішення питань життя сім'ї. 2. Право на зміну прізвища, вибір місця проживання та професії. 3. Обов'язок подружжя турбуватися про сім'ю та повагу один до одного.	4/2	2		4/9	1-6, 7-21, 23, 24, 28, 32, 33
Тема 5. Майнові відносини подружжя 1. Право приватної власності кожного з подружжя. 2. Спільна сумісна власність: об'єкти та порядок розпорядження. 3. Поділ спільного майна: способи, строки та врахування інтересів дітей. 4. Шлюбний договір як інструмент регулювання майнових прав.	4	2/2		4/9	1-6, 7-21, 23, 24
Тема 6. Припинення шлюбу 1. Підстави та порядок розірвання шлюбу в органах ДРАЦС. 2. Судовий порядок розірвання шлюбу: за спільною заявою та за позовом одного з подружжя. 3. Правові наслідки припинення шлюбу. 4. Режим окремого проживання (сепарація).	2	2		6/9	1-6, 7-21, 23, 24, 29

Тема 7. Визначення походження дитини 1. Правові підстави виникнення прав та обов'язків батьків і дітей. 2. Визначення походження дитини від батьків, які перебувають/не перебувають у шлюбі. 3. Добровільне визнання батьківства та встановлення батьківства в судовому порядку. 4. Особливості визначення походження дитини при використанні репродуктивних технологій.	2/2	2		6/9	1-6, 7-21, 23, 24, 30
Тема 8. Особисті немайнові права та обов'язки батьків і дітей 1. Право дитини на належне сімейне виховання. 2. Права батьків щодо виховання дитини та право на представництво її інтересів. 3. Спори щодо визначення місця проживання дитини та участі у вихованні. 4. Обов'язок дитини поважати батьків та піклуватися про них.	4	2/2		4/9	1-6, 7-21, 23, 24, 25
Тема 9. Аліментні зобов'язання в сімейному праві 1. Обов'язок батьків утримувати дитину: форми та способи виконання. 2. Визначення розміру аліментів: частка від доходу чи тверда грошова сума. 3. Тимчасова державна допомога дітям, батьки яких ухиляються від сплати аліментів. 4. Обов'язок повнолітніх дітей утримувати непрацездатних батьків.	2	2		6/9	1-6, 7-21, 23, 24
Тема 10. Позбавлення та обмеження батьківських прав 1. Підстави позбавлення батьківських прав: вичерпний перелік та судова процедура. 2. Правові наслідки позбавлення батьківських прав для дитини та дорослого. 3. Поновлення батьківських прав: умови та роль органів опіки. 4. Відібрання дитини без позбавлення батьківських прав.	4	2		4/9	1-6, 7-21, 23, 24
Тема 11. Форми влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування 1. Усиновлення: поняття, процедура та таємниця усиновлення. 2. Опіка та піклування над дітьми. 3. Прийомна сім'я та дитячий будинок сімейного типу (ДБСТ). 4. Патронат над дитиною як тимчасова форма влаштування.	4	2		4/9	1-6, 7-21, 23, 24
Тема 12. Правовий статус органів опіки та піклування 1. Система органів, що здійснюють захист прав дитини в Україні. 2. Повноваження служби у справах дітей та органів місцевого самоврядування. 3. Взаємодія суб'єктів соціального захисту при виявленні дитини у складних життєвих обставинах.	2	2		6/9	1-6, 7-21, 23, 24
Тема 13. Соціальний захист дитини: державні гарантії та пільги 1. Система державних допомог сім'ям з дітьми (допомога при народженні, допомога самотнім матерям тощо).	4	2		4/9	1-6, 7-21, 23, 24

2. Соціальний захист дітей з інвалідністю та дітей з багатодітних сімей. 3. Оздоровлення та відпочинок дітей за рахунок бюджетних коштів.					
Тема 14. Захист прав дитини в умовах збройного конфлікту 1. Статус дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів. 2. Особливості евакуації дітей та правове регулювання міждержавного влаштування. 3. Захист права на освіту та медичну допомогу в умовах війни. 4. Протидія депортації та примусовому переміщенню дітей.	4	2/2		4/9	1-6, 7-21, 23, 24, 31
Тема 15. Цифровізація та інновації у сфері захисту прав дитини 1. Електронні сервіси для батьків (єМалятко, сервіси на порталі «Дія») 2. Діджиталізація соціальних виплат та ведення Реєстру усиновлених/дітей-сиріт. 3. Захист дитини від кібербулінгу та небезпечного контенту в мережі Інтернет.	2/2	2		6/9	1-6, 7-21, 23, 24
Всього	44/8	30/8		76/134	

4. МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ТА НАВЧАННЯ

ДРН	Методи викладання (робота, що буде проведена викладачем <u>під час аудиторних занять, консультацій</u>)	Кількість годин	Методи навчання (які види навчальної діяльності має виконати <u>студент</u> <u>самостійно</u>)	Кількість годин
1. Тлумачити та застосовувати норми сімейного законодавства України та міжнародно-правових актів (зокрема Конвенції ООН про права дитини) при вирішенні правових спорів у сфері шлюбно-сімейних відносин.	- проведення лекційних та практичних занять з використання мультимедійних технологій.	12/4	- додаткове опрацювання лекційного матеріалу; - підготовка до захисту практичних робіт.	18/26
2. Аналізувати правовий статус дитини в Україні, механізми захисту її особистих немайнових та майнових прав, а також визначати підстави та порядок притягнення батьків до юридичної відповідальності за невиконання своїх обов'язків.	- проведення лекційних та практичних занять з використання case-study (метод аналізу конкретних ситуацій).	12/3	- аналіз проведеної роботи під час виконання практичних завдань; - додаткове опрацювання лекційного матеріалу; - підготовка до захисту практичних робіт; - проходження тренувального тестування за кожною з тем.	18/27
3. Моделювати та розв'язувати складні правові ситуації, пов'язані із захистом прав дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, зокрема у сферах усиновлення, опіки, піклування та діяльності прийомних сімей.	- під час викладання матеріалу використовувати метод діалогового навчання, співробітництво студентів (кооперацію), - використання імітаційних методів навчання (побудовані на імітації майбутньої професійної діяльності)	12/3	- аналіз проведеної роботи під час виконання практичних завдань; - додаткове опрацювання лекційного матеріалу; - підготовка до захисту практичних робіт; - проходження тренувального тестування за кожною з тем.	18/27
4. Розробляти проекти процесуальних та інших правових документів (позовних заяв про	- ознайомлення студентів з методами роботи з нормативно-правовою базою та іншими джерелами.	12/3	- додаткове опрацювання лекційного матеріалу; - підготовка до захисту практичних	18/27

стягнення аліментів, визначення місця проживання дитини, позбавлення батьківських прав, договорів про виховання та утримання тощо) з дотриманням вимог чинного законодавства.			робіт; - аналіз проведеної роботи під час виконання практичних завдань; - проходження тренувального тестування за кожною з тем.	
5. Взаємодіяти з органами опіки та піклування, судами, службами у справах дітей та іншими суб'єктами соціального захисту зادля ефективного забезпечення та захисту найкращих інтересів дитини в процесі правозастосовної діяльності.	- проведення лекційних та практичних занять з використання мультимедійних технологій.	12/3	- додаткове опрацювання лекційного матеріалу; - підготовка до захисту практичних робіт.	18/27
Всього годин		74/16		76/134

5. ОЦІНЮВАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ

5.1. Діагностичне оцінювання (зазначається за потреби)

5.2. Сумативне оцінювання

5.2.1. Для оцінювання очікуваних результатів навчання передбачено

№	Методи сумативного оцінювання Осінній 4 семестр (іспит)	Бали / Вага у загальній оцінці	Дата складання
1.	Модуль 1 (теми 1-7)	50 балів/50%	До 7 тижня
1.1	Практична робота 1. Сімейне право в системі приватного права України	6 балів/6 %	1 тиждень
1.2	Практична робота 2. Сім'я як об'єкт правового регулювання	6 балів/6 %	2 тиждень
1.3	Практична робота 3. Правовий режим шлюбу	6 балів/6 %	3 тиждень
1.4	Практична робота 4. Особисті немайнові права та обов'язки подружжя	6 балів/6 %	4 тиждень
1.5	Практична робота 5. Майнові відносини подружжя	6 балів/6 %	5 тиждень
1.6	Практична робота 6. Припинення шлюбу	6 балів/6 %	6 тиждень
1.7	Практична робота 7. Визначення походження дитини	6 балів/6 %	7 тиждень
1.8	Тестування	8 балів/8 %	7 тиждень
2.	Модуль 2 (теми 8-15)	50 балів/50%	До 15 тижня
2.1	Практична робота 8. Особисті немайнові права та обов'язки батьків і дітей	5 балів/5 %	8 тиждень
2.2	Практична робота 9. Аліментні зобов'язання в сімейному праві	5 балів/5 %	9 тиждень
2.3	Практична робота 10. Позбавлення та обмеження батьківських прав	5 балів/5 %	10 тиждень
2.4	Практична робота 11. Форми влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування	5 балів/5 %	11 тиждень
2.5	Практична робота 12. Правовий статус органів опіки та піклування	5 балів/5 %	12 тиждень
2.6	Практична робота 13. Соціальний захист дитини: державні гарантії та пільги	5 балів/5 %	13 тиждень
2.7	Практична робота 14. Захист прав дитини в умовах збройного конфлікту	5 балів/5 %	14 тиждень
2.8	Практична робота 15. Цифровізація та інновації у сфері захисту прав дитини	5 балів/5 %	15 тиждень
2.9	Тестування	10 балів /10%	15 тиждень

5.2.2. Критерії оцінювання

Компонент ¹	Незадовільно	Задовільно	Добре	Відмінно ²
Практична робота 1-7	0-1 балів	2-3 балів	4-5 балів	6 балів
	Практична робота не виконана або виконана не вірно	Виконані не всі завдання практичної роботи	Завдання виконані з незначними помилками, студент не достатньо орієнтується в теоретичному матеріалі	Всі завдання практичної роботи виконано на високому рівні. Студент продемонстрував повне розуміння та правильне застосування принципів академічної доброчесності, провів якісний аналіз та аргументував свої висновки без помилок.
Тестування до Модуля 1	0-1 бал	2-4 бали	5-7 балів	8 балів
	Залежить від кількості вірних відповідей на тест	Залежить від кількості вірних відповідей на тест	Залежить від кількості вірних відповідей на тест	Залежить від кількості вірних відповідей на тест
Практична робота 8-15	0-1 бал	2-3 бали	3-4 балів	5 балів
	Практична робота не виконана або виконана не вірно	Виконані не всі завдання практичної роботи	Завдання виконані з незначними помилками, студент не достатньо орієнтується в теоретичному матеріалі	Всі завдання практичної роботи виконано на високому рівні. Студент продемонстрував повне розуміння та правильне застосування принципів академічної доброчесності, провів якісний аналіз та аргументував свої висновки без помилок.
Тестування до Модуля 2	0-1 бал	2-5 балів	6-9 балів	10 балів
	Залежить від кількості вірних відповідей на тест	Залежить від кількості вірних відповідей на тест	Залежить від кількості вірних відповідей на тест	Залежить від кількості вірних відповідей на тест

¹ Зазначити компонент сумативного оцінювання

² Зазначити розподіл балів та критерії, що зумовлюють рівень оцінки

5.3. Формативне оцінювання:

Для оцінювання поточного прогресу у навчанні та розуміння напрямів подальшого удосконалення передбачено:

№	Елементи формативного оцінювання	Дата
1	Опитування та усні коментарі викладача за його результатами	На кожному практичному занятті
2	Обговорення та взаємооцінювання студентами виконаних практичних завдань	на практичних заняттях
3	Настанови викладачів в процесі виконання практичних завдань	На консультаціях
4	Усний зворотній зв'язок від викладача та студентів після презентації реферату	1-15 тижнів

Шкала оцінювання, що діє в Сумському національному аграрному університеті

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	Для екзамену, курсового проекту (роботи), практики, кваліфікаційної роботи	для заліку
90 – 100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
75-81		
69-74	задовільно	
60-68		
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

6. НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ (ЛІТЕРАТУРА)

Основна література:

- Боднар Т.В., Гопанчук В.С., Дзера О.В. та ін. Сімейне право України: підручник; за заг. ред. Т.В. Боднар та О.В. Дзера. 3-тє вид. стереотип. Київ: Юрінком Інтер, 2023. 520 с.
- Борисова В.І., Жилінкова І.В. Сімейне право: підручник. Київ: Право, 2022. 320 с.
- Ватрас В.А., Чернега В.М. Науково-практичний коментар приписів першого та сьомого розділів Сімейного кодексу України. Київ: Ліра-К, 2023. 104 с.
- Дубчак Л.С., Ковальський В.С., Роговик М.М. Сімейні правовідносини від А до Я: практичний посібник. Київ: Юрінком Інтер, 2025. 176 с.
- Дякович М. М. Сімейне право України: навч. посіб. Харків: ЕКУС, 2022. 416 с.
- Старчук О.В. Сімейне право України: словник-довідник основних термінів і понять. Луцьк: Вежа-Друк, 2024. 240 с.

Нормативно-правові акти:

- Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text
- Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text

9. Конвенція про захист прав і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини) від 04 листопада 1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
10. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами від (Стамбульська конвенція) 11 травня 2011 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#Text
11. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права від 16 грудня 1966 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text
12. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
13. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 року № 2947-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>
14. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
15. Про охорону дитинства: закон України від 26 квітня 2001 р. № 2402-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2402-14>
16. Про запобігання та протидію домашньому насильству: закон України від 7 грудня 2017р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2229-19>
17. Про державну реєстрацію актів цивільного стану : закон України від 01 липня 2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2398-17>
18. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: закон України від 20 жовтня 2014 р. № 1706-VII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1706-18>
19. Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей: закон України від 24 січня 1995 р. № 20/95-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/20/95%D0%B2%D1%80>
20. Про затвердження Порядку провадження діяльності з усиновлення та здійснення нагляду за дотриманням прав усиновлених дітей: постанова Кабінету Міністрів України 8 жовтня 2008 р. № 905 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/905-2008-%D0%BF>
21. Правила реєстрації актів цивільного стану в Україні: наказ Міністерства юстиції України від 18 жовтня 2000 р. № 52/5 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/z0719-00>

Додаткова література:

22. Denys Chyzhov, Khrystyna Kmetyk-Podubinska, Kateryna Horbachova, Mykola Pugachov, Galyna Trygubenko. Journal of Law and Political Sciences. Vol/ 47-2.Special Issue. Ukraine. October 2025. Constitutional rights and freedoms of citizens: problems of protection and implementation in Ukraine. P. 162-181 <https://drive.google.com/file/d/1M-I0KRCqrebrSjtfVIE3cGQxBiAsMEzu/view>
23. Актуальні проблеми сімейного права: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. пам'яті д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. НАПрН України Жилінкової Ірини Володимирівни, м. Харків, 12 квіт. 2024 р. Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Каф. цив. права; НАПрН України, Відділення цив.-прав. дисциплін; Гром. орг. «Цивілістична платформа». Харків: Право, 2024. 150 с. URL: https://nauka.nlu.edu.ua/nauka/wp-content/uploads/2024/06/aktualni_problemy_simejnogo_prava_mater_konf_zhylinkovoyi_i_v_12.pdf
24. Актуальні проблеми здійснення та захисту сімейних прав та інтересів: збірник тез всеукраїнського круглого столу «Актуальні проблеми здійснення та захисту сімейних прав та інтересів: виклики війни», м. Хмельницький, 25 листопада 2023 р.. Хмельницький: Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2024. 119 с. URL: <https://univer.km.ua/sites/default/files/%D0%9D%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%B4%D1%96%D1%8F%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C/%D0%A1%D1%96%D0%BC%D0%B5%D0%B9%D0%BD%D0%B5%20%D0%BF%D1%80%20%D0%9A%D1%80%20%D1%81%D1%82%202023.pdf>
25. Дутко А.О. Відповідальне батьківство: правовий аспект. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2024. Серія юридична. № 1. С. 136-142. DOI <https://doi.org/10.32782/2311-8040/2024-1-17>

26. Кириченко Т.С. Зміст сімейно-правової політики в Україні в сучасних умовах. Право і суспільство. 2024. Т. 1. № 1. С. 54-59. DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.1.1.9>
27. Котуха О.С., Чабан О.М. Здійснення права на шлюб за сімейним законодавством України. Юридичний науковий електронний журнал. 2024. № 5. С. 202-204. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-5/47>
28. Маркович Х. М. Гендерна рівність у сімейних відносинах: правові аспекти захисту прав жінок та чоловіків у шлюбі. Аналітичне-порівняльне правознавство; ДВНЗ «УжНУ». Ужгород, 2024. №5. С. 193-198. DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.05.30>
29. Мельник О.О. Окремі проблемні питання розлучення в умовах війни. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. 2023. № 77. Т. 1. С. 150-153. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.77.1.23>
30. Мельник О.О. Проблематика визначення місця проживання дитини після розлучення батьків у період воєнного стану. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. 2023. № 7. Т. 1. С. 211-214. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.79.1.36>
31. Роговенко О.В., Горбачова К.М., Гресь Н.М. Правове регулювання соціального захисту членів сімей військовослужбовців Збройних Сил України у контексті реалізації конституційного права на житло. Юридичний електронний журнал. 2024. №8, 174-178 DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-8/38>
32. Оксанюк О.А. Поняття та правова природа особистих немайнових права подружжя у доктрині сімейного права. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету, 2024. Серія ПРАВО. № 81. Ч. 1. С. 220-224. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.81.1.34>
33. Сидоренко Д. Сімейні обов'язки подружжя: поняття та особливості. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету, 2024. Серія право. № 85. Ч. 1. С. 321-325. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.85.1.47>

Методичне забезпечення курсу:

Сімейне законодавство та правові засади соціального захисту дитини: методичні рекомендації для практичних занять / укл.: К.М. Горбачова. Суми, 2026. 34 с.

Сімейне законодавство та правові засади соціального захисту дитини: методичні рекомендації щодо самостійної роботи / укл.: К.М. Горбачова. Суми, 2026. 22 с.

Сімейне законодавство та правові засади соціального захисту дитини: конспект лекцій / укл.: К.М. Горбачова. Суми, 2026. 98 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

<https://reyestr.court.gov.ua/> Єдиний державний реєстр судових рішень

<http://www.rada.gov.ua> Офіційний веб-сайт Верховної Ради України.

<http://www.kmu.gov.ua> Урядовий портал – єдиний веб-портал органів виконавчої влади України

<https://ombudsman.gov.ua> – Уповноважений Верховної Ради з прав людини

<http://www.minjust.gov.ua> - Міністерство юстиції України

<https://supreme.court.gov.ua> – Верховний Суд України

<https://ccu.gov.ua/index.php> - Конституційний Суд України

<http://lib.rada.gov.ua> – Бібліотека Верховної Ради України

<https://snau.edu.ua/library/> – наукова бібліотека Сумського національного аграрного університету

<http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського